

CSUPATŰZ RAFAEL

ELBESZÉLÉSE

A LEGJOBB ÁLLAMRÓL, MORUS TAMÁSTÓL,
LONDON POLGÁRÁTÓL ÉS FŐBÍRÁJÁTÓL
MÁSODIK KÖNYV

EHOL SZIGETE Az újonnan
a középső részen, fölfedezett
ahol a legszéle- Sehol sziget
sebb, kétszázézer fekvése
lépésnyire terjed. és alakja

A sziget nagy részén nem sokkal keskenyebb, csak a két vége felé keskenyedik lassanként. Mintha

körzövel vonták volna meg ötszázézer lépésnyi területtel, az egész szigetet félhold képére formálva. A hold szarvait egy körülbelül tizenegyezer lépésnyi⁴⁷ széles tenger választja el, s ezen belül óriási térséget borít, mely a szárazföld karéja által mindenfelől szeltől védve olyan, mint valami óriási, nem háborgó, inkább csöndes vizű tó, s szinte az egész öblöt kikötővé teszi, és nagy hajóforgalmat bonyolít le minden irányban.⁴⁸ Az öböl szűk bejárata veszedelmes, egyik oldalán zátonyok, másik oldalán a sziklák miatt. Körülbelül a közepén egy szikla emelkedik ki magasan, de épp ezért ártalmatlan. A ráépült tornyot őrhelyként használják. A többi szikla lappang és veszedelmes. Az átjárókat csupán ők ismerik; így nem egykönnyen történik meg, hogy bárki idegen bejut az öbölbe, hacsak nem vezet seholszigetbeli, de még nekik maguknak

A természettől fogva biztos helyet egyetlen őrhely védelmezi

sem lenne biztonságos a bemenetel, ha bizonyos jelekkel nem mutatnának utat a partról. Ha ezeket más helyekre tennék át, akármekkora hajóhadat könnyen végromlásba sodornának.

A sziget másik oldalán nem ritkák a kikötők, és valamennyi úgy meg van erősítve a természet által vagy mesterségesen, hogy kicsiny őrsg is távol tud tartani óriási elleneséges hadakat. Egyébként, ahogy mesélik, és ahogy a hely alakja mutatja, ezt a földet valamikor nem vette körül teljesen a tenger. Hanem legyőzőjük, Seholsincs király, akinek nevét viseli a sziget (mert azelőtt Abraxának, azaz Esőtelennek hívták),⁴⁹ s aki a durva, műveletlen tömeget a műveltség és humanitás olyan magas fokára vezette, hogy most szinte valamennyi földi halandót felülmúlják – ez nyomban, hogy diadalt aratott fölöttük, azt a tizenöt-ezer lépésnyi területet, amely által a sziget a szárazfölddel összefüggött, átvágta, és így a tengert egészen köréje vonta. A munkára nemcsak a lakosságot kényszerítette, hanem, hogy ne vegyék megaláztatásnak a munkát, valamennyi katonáját is. Olyan roppant tömegű ember között oszlott meg a munka, hogy hihetetlen gyorsasággal befejezték, és a szomszédokat, akik kezdetben nevettek a vállalkozás hiúságán, az eredményes kivitellel csodálattal, majd félelemmel töltötte el.

A szigetnek ötvennégy városa van,⁵⁰ mind tágasak és igen szépek; nyelvük, szokásaik, intézményeik, törvényeik teljességgel egyformák, fekvésük s amennyire a hely megengedi, külső képük is azonos.

A jelek
átrendezéséből
adódó
hadi csel

ahogy
Seholsincs
királyról
kapta Seh
sziget a nevét

magas

Ez nagyobb
munka volt,
mint az
Isthmus
átvágása

hanem,

Könnyebb
közösen
elviselni
a közösen
hordozott
terhet

Sehol sziget
városai

A hasonlóság
egyetértést
teremt

A városok csekély távolságra vannak egymástól

A két legközelebbi huszonnégyezer lépésnyire van egymástól, de egyik sem olyan távoli, hogy egynapi úttal gyalog el ne lehetne érni. Évente minden városból három-három öreg és tapasztalt férfiú összegyűl Látthatatlan⁵¹ városában, hogy a sziget dolgairól tanácskozzék. Ezt a várost tartják első és fővárosuknak, mivel mintegy földjük köldökén fekszik, s valamennyi követnek alkalmas hely.

A földek elosztása

A földek úgy vannak szétosztva a városok között, hogy sehol sincs keskenyebb húszezer lépésnél, de van, ahol sokkal több, persze ott, ahol messzebb vannak a városok egymástól. Egyik város sem kívánja azonban tovább terjeszteni határait,

Am épp minden állam rákfenéje

mert inkább földjük művelőinek, mint urainak hiszik magukat. Vidéken mindenfelé tanják vannak szétszórva, gazdasági eszközökkel felszerelten: itt laknak a polgárok, akik fölváltva költöznek ki. Egy falusi háznép sem kisebb negyven embernél, férfiak és nők egyaránt, azonfelül két beosztott cseléd. Az élen áll a komoly, érett családapa és családanya. Minden háromszáz famíliának egy nemzetségfője van. Minden famíliából húszan évente visszaköltöznek a városba: azok, akik két évet már falun töltöttek. Helyükbe ugyanannyi újonc jön a városból, s ezeket olyanok oktatják ki, akik már egy éve kint vannak, és így a gazdálkodásban járatosabbak. A következő évben majd ők tanítanak másokat, nehogy a tapasztalat hiánya miatt valami kár essék a gabonában, ha valamennyien újoncok, és járatlanok a földművelésben.

Legfőbb gondjuk a földművelés

A földművesek cseréje náluk bevett szokás ugyan, nehogy bárki is akarata ellenére hosszabb ideig kényszerüljön a keményebb életre, mégis sokan vannak, akik

több évet járnak ki a maguk számára, mert hajlandóságot éreznek magukban a gazdálkodásra.

A földművesek a földeken dolgoznak, állatot tenyésztenek, fát gyűjtenek, és szárazon vagy vízen, amerre kényelmesebben lehet, a városba hordják mindezt. Rengeteg csirkét nevelnek csodálatra méltó ügyességgel, és pedig nem tyúkok alá teszik a tojásokat, hanem nagy részüket egyenletes melegen tartják, és úgy keltik ki.⁵² Amint aztán kikeltek, az embereket úgy követik és ismerik, mint a kotlóst. Kevés lovat nevelnek, és csak tüzes fajtákat, hogy az ifjúság gyakorolhassa magát a lovas játékokban.⁵³ Minden földművelő és szállító munkát szarvasmarhával végeztetnek. Mondják ugyan, hogy lomhábbak a lovaknál, de úgy tartják, hogy szívságban fölöttük állanak, és nem annyira hajlamosak a betegségekre. Ehhez járul, hogy kevesebb munkával és költséggel tarthatók, ha pedig munkára már öregek, még mindig felhasználhatók eledelül.

A gabonát csak kenyérszításra használják, mert vagy szőlőből, vagy almából, körtéből sajtolta bort isznak, nemegyszer tiszta vizet vagy olyat, amelyikbe mézet, esetleg édesgyökeret főznek, ebből ugyanis nagy mennyiség terem náluk. Ámbár igen pontosan kitalálták, hogy mennyi gabonát használ föl a város és környéke, mégis sokkal többet vetnek, és több állatot nevelnek, mint amennyi a szükségletük. A fölösleget a szomszédoknak juttatják. Ami házi felszerelésre szükségük van, és falun nem állítható elő, azt mind a várostól szerzik be, és a városi hatóságoktól minden cserebere vagy vásárlás nélkül megkapják, midőn minden hónapban egyszer, ünnepnapon, ott nagy részük összejön. Ha

A földművesek feladatai

A csirke-keltetés csodálatos módszere

A lovak használata

A szarvasmarhák használata

Étel és ital

A vetés mikéntje

A kölcsönös segítség előnye elérkezik az aratás napja, a nemzetségfők bejelentik a városi hatóságoknál, hogy hány polgárt küldjenek ki hozzájuk. Mivel pedig az aratók tömegesen jelennek meg, egyetlen alkalmas, derült napon elvégzik a munkát.

A VÁROSOKRÓL, NEVEZETESEN LÁTHATATLAN VÁROSÁRÓL

KI EGYIK VÁROSUKAT ISMERI, valamennyit ismeri, annyira egyformák, már amennyire a hely természete megengedi. Tehát valamelyiket majd leírom, nem nagyon fontos, hogy melyiket, mégis legszívesebben Láthatatlan városát. Legjobban is ismerem, mivel öt évig egyvégtében ott éltem, és ez a legtekintélyesebb is a városok között, minthogy a többiek átengedék számára a nagytanács kiváltságát.

A sehol-szigetiek fővárosa, Láthatatlan leírása

Tehát Láthatatlan egy hegy enyhe lejtőjén terül el, alakja körülbelül négyszögletes. Széles oldala valamivel a hegy csúcsa alatt húzódik, és onnan terjed lefelé a város egészen a Száraz-folyóig kétezer lépésnyi távolságon; a folyópart mentén húzódó oldal valamivel hosszabb a felsőnél. A Száraz-folyó nyolcvanezer lépésnyire ered Láthatatlan fölött csekélyke forrásból, de más folyók is beleömlenek, köztük két jókora, úgyhogy a város előtt már ötszáz lépésnyi széles, majd pedig még jobban felduzzadva nem több, mint hatvanezer lépés után az Óceánba ömlik. A folyó alsó szakaszán, mely a város és a tenger között van, sőt néhány ezer lépésig a város fölött is, hatórai közökben szakadatlan sebes áramlással özönlük váltakozva dagály és apály. A tenger harmincezer lépésnyire is felhatol, s a Száraz-folyó egész medrét a saját vizével tölti meg, visszahajtja a folyóárt, ekkor valamivel ezen felül is sóssá teszi ennek vizét, majd las-

A Száraz-folyó leírása

Ugyanaz történik Angliában a Temze folyóban

sanként édessé válik a folyó, s már úgy folyik keresztül a városon, áttetszően és tisztán követve a visszahúzó-dó dagályt egészen a torkolatig. A várost a túlsó part-

Ebben is megegyezik London Láthatatlannal tal nem fagerendás és facölöpös, hanem kőből épült pompás ívelt híd köti össze, éspedig a tengertől a legtávolabb eső ponton, hogy a hajók a város oldala mellett végig akadálytalanul fölnyomulhassanak.⁵⁴ Van ezenkívül még egy

folyójuk, nem éppen nagy, de igen szelíd és kedves. Ugyanabból a hegyből fakad, amelyen a város fekszik, keresztülfolyik a lejtős részen, és a Szárazba ömlik.

Ivóvíz szerzése Forrását, mely kevéssel a városon kívül fakad, erődítményekkel fogták körül, s mintegy a városhoz kapcsolták a láthatatlanbeliek, nehogy a betörő ellenség fölfoghassa, elvezethesse vagy megronthassa vizét. Innen cserépcsővekbe szétosztva keresztülvezetik a vizet a város alsóbb részeibe; ahol pedig ezt a hely alakulása nem engedi meg, tágas ciszternák fogják föl az esővizet ugyanerre a célra.

A várost magas és széles fal veszi körül sok toronynyal és bástyával. Száraz, de mély, tüskés bozóttal be-

A falak erősítés-rendszere nőtt széles árok futja körül a falakat három oldalról, a negyedik oldalon pedig a folyó helyettesíti az árkot. Az utcákat úgy vonták meg,

Az utcák rendje hogy a forgalom érdekeinek megfelelően, és a széljárás irányát elkerüljék. Az épületek csi-

Az épületek nosak, és az átellenes oldalról a hosszú, megszakítatlan házsor jól áttekinthető. A háztöm-

A házakhoz csatlakozó kertek bököt húsz láb széles út választja el. A házak mögött az utcai fronttal egyenlő hosszúságban tágas kertek terülnek el, minden oldalról

ugyancsak a házak belső kertes felétől határolva.

Nincs ház, amelynek ne két kapuja volna, egy az utcára, és egy kis ajtó a kertre. A kapuk szárnyasak, köny-

nyű érintésre nyílnak, utána pedig maguktól záródnak, és mindenkit könnyen beeresztenek. Persze semmi sem magántulajdon, mert még a házakat is cserélik minden tíz évben sorshúzás útján.

Kertjüket mindig rendben tartják, és bennük a szőlőt, gyümölcsöt, fűvet, virágot oly szépen ápolják, hogy sehol nem láttam dússabbat vagy szebbet. Ebben a dologban nemcsak a maguk gyönyörűségére buzgólkodnak, hanem háztömbök is versengenek egymás között afölött, hogy kinek szebb a kertje. Az egész városban nem is találhatunk egykönnyen élvezetesebb és hasznosabb dolgot e kerteknél, és úgy látszik, hogy a városalapítónak is ez volt a legfőbb gondja. Mondják ugyanis, hogy eredetileg maga Sehol király készítette az egész város tervét.

De a kicsinosítását és egyéb díszítését az utódokra bízta, látva, hogy egy ember élete nem elég rá. Az évkönyvek, melyekben a sziget elfoglalásától számítva ezerhétszázhatvan év történetét jegyezték föl szorgosan és nagy gonddal, azt állítják, hogy kezdetben alacsonyak voltak épületeik, inkább házacskák és kunyhók, fából találomra összetákolva, a falak sárral tapasztva, csúcsos tetejük szalmából. Ma már minden ház háromemeletes, a homlokzat kovakőből, terméskőből vagy téglából készül, a belső falakat vakolják. Tetejük lapos, és zúzalékkal van beszórva, ami semmibe sem kerül, de olyan a természete, hogy nem tűzveszélyes, viharoknak pedig jobban ellenáll, mint az ólom. Az ablaknyílásoktól a szelet üveggel zárják el (az

üveg nagyon használatos náluk), néha pedig finom vászonnal, melyet igen tiszta olajjal vagy gyantával kennek be, aminek kettős a haszna: sok fényt enged át és kevés szelet.

Üveg- vagy vászonablakok

Ezek a Platón-féle közösségre emlékeztetnek

A kertek Marónak is megjövendölt haszna

A HATÓSÁGOKRÓL

INDEN HARMINC CSALÁD évenként egy hivatalnokot választ magának, akit ősi szóval syphograntusnak, azaz bölcs öregnek, újabban nemzetségfőnek neveznek. Tíz syphograntus és családja élén állt régen

a traniborus,⁵⁵ vagyis szélként-megfoghatatlan (most fő nemzetségfőnek nevezik). A syphograntusok, összesen kétszázan, választják a fejedelmet, miután előbb esküt tesznek, hogy azt fogják megválasztani titkos szavazással, akit a legalkalmasabbnak tartanak. A nép négy férfit jelöl, és ezek közül választanak egyet, ugyanis a város négy részéből egyet-egyet ajánlanak a szenátusnak. A fejedelem hivatala egész életén keresztül tart, ha nem kerül gyanúba, hogy zsarnokságra tör. A traniborusokat évenként választják, bár nemigen változtatják a személyeket. A többi hivatal mind egy évre szól. A traniborusok minden harmadik

nap, ha némely ügy ügy kívánja, gyakrabban is összejönnek a fejedelemmel; államügyekről tanácskoznak, a magánosok viszályait elintézik, ha vannak, de

ilyen ügy nagyon ritkán szokott előfordulni. A szenátusba mindig két syphograntust hívnak meg, mégpedig minden alkalommal másokat. Arról is intézkedtek, hogy államügyben nem hoznak olyan határozatot, amelyről három nappal a határozathozatal előtt nem tanácskoztak a szenátusban. Köz-

Traniborus seholszigeti nyelven a legfőbb tisztviselőt jelenti

A tisztviselőválasztás csodálatos módja

A jól berendezett államban gyűlöletes a zsarnokság

A viszályokat gyorsan el kell simítani, de manapság szándékosan a végtelenségig nyújtják őket

ügyről tanácskozni szenátuson vagy népgyűlésen kívül főbenjáró vétség. Ezt az intézkedést azért hozták, nehogy a fejedelem és a traniborusok összeesküdhessenek és megváltoztathassák az állam alkotmányát, a népet zsarnoksággal elnyomva. Ezért is a syphograntusok gyűlése elé visznek minden nagy fontosságú ügyet, ezek viszont közlik a dolgot familiájukkal, megtanácskozzák, és határozatukat jelentik a szenátusnak. Néha az egész sziget tanácsa elé viszik az ügyet.

A szenátusi szokások közé tartozik még, hogy soha nem tárgyalják meg az ügyeket az előterjesztés napján, hanem a következő ülésre halasztják, nehogy valaki könnyelműen olyasvalamit szalasszon ki a száján, ami éppen eszébe jut, és utóbb aztán töprengjen, hogy mivel támassa alá véleményét, ahelyett hogy azt nézné, mi válik az állam javára. Az ilyen ember inkább akarja az állam kárát, mint hogy a róla való jó vélemény kárt szenvedjen. Fonák álszeméremből nem szeretné, hogy kiderüljön, hogy kezdetben nem volt eléggé előrelátó, noha kezdetben kellett volna vigyáznia, hogy inkább megfontoltan szóljon, mint gyorsan.

Semmiről sem döntenek azonnal

Bárcsak ma is így történnék a mi tanácskozásainkon!

Ez az értelme a régi mondásnak: *έν νυκτί βουλή* [éjjel támad a jó gondolat]